

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

*В. В. Седлавец,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
першай катэгорыі СШ №2 г. Наваполацка*

5 КЛАС

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Усяго
Балы												

Заданне 1. Падкрэсліце словы, у якіх усе зычныя мяккія.

Максімальная колькасць балаў – 3 (1 б за слова)

Звінець, майскі, лебедзь, святло, скіне, цвіценне, лямпа.

Заданне 2. Падкрэсліце словы, у якіх побач знаходзяцца два галосныя гукі.

Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 б за слова)

Тэатр, наадварот, саюз, баец, дуэт, зялёная, Антарыя, піяніна, аэробіка, трыя.

Заданне 3. Знайдзіце словы, у якіх дапушчаны памылкі. Запішыце правільна.

Максімальная колькасць балаў – 6

Барацьба, майстэр, пейзаж, стагодзе, крававы, лягенда, збярог, лье, салаў'і, почарк.

Заданне 4. Злучыце назвы сінтаксічных адзінак (левы слупок) з адпаведнымі прыкладамі (правы слупок).

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 б за правільны адказ)

А	Словазлучэнне	1	Цэлы гай старасвецкіх дубоў раскінуўся на беразе Нёмана.
Б	Просты неразвіты сказ	2	Снег шчыльна ўкрывае сонную зямлю белым пакрывалам, але лес жыве.
В	Просты развіты сказ	3	Палянка каля лесу.
Г	Складаны сказ	4	Сонца свеціць ды не грэе.

А_____, Б_____, В_____, Г_____.

Заданне 5. Выпраўце памылкі ў вучня, які падабраў роднасныя словы да слова нос. Падкрэсліце роднасныя словы, абазначце карань.

Максімальная колькасць балаў – 6

Нос, паднос, пераносіца, насы, насып, насарог, заносы, насмешка, насаты, пераносіць, носік, насавы.

Заданне 6. Суаднясіце дадзеныя ўстойлівыя выразы са значэннямі.

Максімальная колькасць балаў – 4 (0,5 б за правільны адказ)

А	Дыхнуць няма калі	1	Заблытаць
Б	Сёмая вада на кісялі	2	Вельмі многа
В	Перакінуцца словам	3	Марудна
Г	Колькі душа жадае	4	Далёкая радня
Д	Як сам не свой	5	Рэдка

Е	Гады ў рады	6	Моцна ўсхваляваны
Ж	Туману напусціць	7	Вельмі заняты чым-небудзь
З	Як мокрае гарыць	8	Загаварыць, паразмаўляць з кім-небудзь

А __, Б __, В __, Г __, Д __, Е __, Ж __, З __.

Заданне 7. Назавіце словы-амонімы па лексічным значэнні:

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 б за правільны адказ)

- 1) “хімічны элемент”, “стары густы сасновы лес”;
- 2) ”ільдзіна”, “рыбалоўная снасць”;
- 3) “адшліфаванае шкло, здольнае даваць адбіткі прадметаў”, “падвесны асвятляльны прыбор”;
- 4) “умоўны знак, якім абазначаюць музычны гук”, “афіцыйны дыпламатычны зварот”.

1) _____, 2) _____, 3) _____, 4) _____.

Заданне 8 . Падбярыце ключ і разгадайце зашыфраваныя радкі верша. Адказ запішыце.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за радок)

Бейкавера	
Верадзіць сябейка	
на галінкай тонцы.	
Ён зярняды ратку	
і скарыствай чэрнцы.	

Заданне 9. Насупраць дзеясловаў, якія абазначаюць адпаведныя тыповыя гукі, запішыце назвы жывых істот ці прадметы, якія гэтыя гукі ўтвараюць:

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 б за правільны адказ)

- 1) выць ...
- 2) чырыкаць ...
- 3) гагатаць ...
- 4) бляць ...
- 5) каркаць ...
- 6) журчаць ...
- 7) стракатаць ...
- 8) квахтаць ...
- 9) мяўкаць ...
- 10) кукарэкаць ...

Заданне 10. Суаднясіце назвы твораў, радкі з твораў і іх аўтараў. Адказ запішыце лічбамі, *напрыклад, 1 – 3 – 1*.

Максімальная колькасць балаў – 4 (1 б за правільны адказ)

	Назва твора		Радкі з твора		Аўтар
1.	“Бацьку”	1.	Зямля здаецца лёгкай, бязважкай, яна ўся дыхае цішай, спакоем. Усё відаць як на далоні: і кожнае дрэва на шляху, і калодзежны жураў у дальняй вёсцы, і зубчасты край лесу, і бялявы дымок далёка-далёка, дзе праходзіцьчыгунка.	1.	Максім Танк
2.	“Васількі”	2.	Адзін Васілёк, што майстэрствы ўсе знаў, Адважны і дужы хлапчына, Які шчырым сэрцам таксама кахаў Сяброўку юнацтва – Галіну.	2.	Максім Багдановіч
3.	“Ля вогнішч начлежных”	3.	Як мары, белыя бярозы Пад сінявой начной стаяць,	3.	Рыгор Барадулін

			У небе зоркі, ад марозу Пахаладзеўшыя, дрыжаць.		
4.	“Зімой”	4.	Каторы раз сыходзіў снег... Дамоў вярнуліся суседзі. Я кожнаму насустрач бег І чуў кароткае: “Прыедзе...”	4.	Міхась Лынькоў

Адказ: _____, _____, _____, _____.

Заданне 11. З дадзеных твораў выпішыце і запішыце толькі назвы народных казак. На якія віды падзяляюцца народныя казкі?

Максімальная колькасць балаў – 6 (1 б за правільны адказ)

“Нарач”, “Нямоглы бацька”, “Залаты птах”, “Чужое багацце”, “Разумная дачка”, “Крыніца”, “Музыкі”, “Зачараваная гаспадарка”, “Ля вогнішч начлежных”.

Народныя казкі: _____

Віды казак: _____

Даведкі

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Усяго
Балы	3	3	6	4	6	4	4	5	5	4	6	50

Заданне 1. *Максімальная колькасць балаў – 3 (1 б за слова)*

Звінець, лебедзь, цвіценне. [ц’в’іц’эн’н’э], [л’эб’эц’], [з’в’ін’эц’].

Заданне 2. *Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 б за слова)*

Тэатр, наадварот, дуэт, Антарыя, аэробіка, трыя.

Заданне 3. *Максімальная колькасць балаў – 6*

Майстар, стагоддзе, крывавы, легенда, салаўі, почырк.

Заданне 4. *Максімальная колькасць балаў – 4 (1 б за слова)*

А – 3, Б – 4, В – 1, Г – 2.

Заданне 5. *Максімальная колькасць балаў – 6*

Нос, пераносіца, насарог, насаты, носік, насавы.

Заданне 6. *Максімальная колькасць балаў – 4 (0,5 б за правільны адказ)*

А – 7, Б – 4, В – 8, Г – 2, Д – 6, Е – 5, Ж – 1, З – 3.

Заданне 7. *Максімальная колькасць балаў – 4 (1 б за правільны адказ)*

1) бор, 2) крыга, 3) люстра, 4) нота.

Заданне 8. *Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за радок)*

Верабейка
Сядзіць верабейка
На тонкай галінцы.
Ён рады зярнятку
І чэрствай скарынцы.

Заданне 9. *Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 б за правільны адказ)*

1) Выць — воўк, сабака; 2) чырыкаць — верабей; 3) гагатаць — гусь; 4) бляць — авечка; 5) каркаць — варона; 6) журчаць — ручэй, вада; 7) стракатаць — конік, сарока; 8) квахтаць — курыца; 9) мяўкаць — кот;

10) кукарэкаць — певень.

Заданне 10. *Максімальная колькасць балаў – 4 (1 б за правільны адказ)*

Адказ: 1-4-3, 2-1-4, 3-2-1, 4-3-2.

Заданне 11. *Максімальная колькасць балаў – 6 (1 б за правільны адказ)*

“Залаты птах”, “Разумная дачка” “Музыкі”

Чарадзейныя, бытавыя, казкі пра жывёл.

6 КЛАС

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Усяго
Балы												

Заданне 1. У якіх словах ёсць толькі глухія зычныя? Падкрэсліце іх.

Максімальная колькасць балаў – 6 (1 б за правільны адказ)

Скасіць, кітаец, падкасіць, шчаўе, адчапіць, у іх, чакаю, хадзіць, казка, шпакі, сцежка.

Заданне 2. Сябры Андрэй і Мікола па памяці запісвалі верш Н. Галіноўскай “Вароны і тэлефон”. Выпраўце арфаграфічныя памылкі, дапушчаныя хлопчыкамі.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,25 б за памылку)

Купілі две вороны	Болей двух гадоў, дарэчы,
Мобільныя телефоны.	Небыло у іх сустрэчы.
Размаўляюць день пры дні	Неяк раз адна с ворон
На зямле і у вышні:	Свой згубіла телефон.
Пра сябровак і кахане,	– Як сяброўка там жыве?
Пра вечэру і снядане,	Я злятаю да яе...
Пра сакрэты сваіх мар.	Была весело крылатым,
Кар-кар-кар ды кар-кар-кар.	Іх сустрэча стала святам.

Заданне 3. Вызначце спосаб утварэння наступных слоў і іх нумары ўпішыце ў адпаведную графу табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 б за слова)

1) адгалосак, 2) бель, 3) веславаць, 4) БДУ, 5) дружбак, 6) залетась, 7) невысокі, 8) падлетак, 9) лесанарыхтоўка, 10) чубаты.

Спосабы словаўтварэння					
рыставачны	суфіксальны	прыставачна-суфіксальны	бяссуфіксны	абрэвіяцыя	Складанасуфіксальны

Заданне 4. Складзіце і запішыце сказы, у якіх слова **сябры** з’яўлялася б:

Максімальная колькасць балаў – 3 (1 б за сказ)

а) дзейнікам: _____

б) дапаўненнем: _____

в) звароткам: _____

Заданне 5. Пастаўце словазлучэнні ў творным склоне.

Максімальная колькасць балаў – 6 (1 б за словазлучэнне)

Горад Рагачоў, пісьменнік Лужанін, горад Шчучын, паэт Куляшоў, мастак Рэпін, райцэнтр Браслаў.

Заданне 6. Вызначце, да якіх фразеалагізмаў няправільна пададзена тлумачэнне значэння. Запішыце правільныя варыянты.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1б за фразеалагізм)

Гады ў рады – рэдка;	на галаве ходзіць – сваволіць;
абое рабое – непрыгожыя;	даць цягу – добра папрацаваць;
хоць іголка збірай – цёмна;	лісам падшыты – багаты;
за дзедам шведам – адзін за адным;	ні свет ні зара – рана.

Заданне 7. Ад спалучэнняў слоў утварыце складаныя прыметнікі.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 б за слова)

Шырокі ліст, многа людзей, чорныя вочы, добрыя суседзі, залацісты і жоўты, сем гадоў, глыбока паважаць, мала зямлі, напор вады, кароткія хвалі.

Заданне 8. Назавіце рады назоўнікаў, якія спалучаюцца са зборнымі лічэбнікамі.

Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 б за рад)

1) Кніга, сястра, верабей.	6) Дверы, коні, качаня.
2) Баец, суткі, людзі.	7) Сын, гусі, бабраня.
3) Конюх, ваяты, трактар.	8) Галчаня, школьнік, рабочы.
4) Мужчына, нажніцы, ласяня.	9) Лінейка, ваўчаня, інспектар.
5) Варона, дзяўчына, лісяня.	

Адказ: _____

Заданне 9. Падбярыце адпаведныя сінонімы да дзеясловаў.

Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 б за сінонім)

Запісваць – _____, патрабаваць – _____,
прабачыць – _____, адмовіцца – _____,
пацэліць – _____, перамагчы – _____.

Сінонімы: трапіць, дамагацца, адиурацца, пераадолець, занатоўваць, дараваць.

Заданне 10. Якія з дадзеных назваў адносяцца да твораў фальклору?

Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 б за правільны адказ)

- 1) павер'і; 2) загадкі; 3) легенды; 4) міфы; 5) казкі; 6) прыказкі; 7) апавяданні.

Адказ: _____

Заданне 11. Суаднясіце назвы твораў, радкі з твораў і іх аўтараў. Адказ запішыце лічбамі, напрыклад, 1 – 3 – 5.

Максімальная колькасць балаў – 6 (1 б за правільны адказ)

	Назва верша		Радкі з верша		Аўтар
1.	“Падаюць сняжынкі...” (урывак з паэмы “Дзясяты падмурак”)	1.	Як мары, белыя бярозы Пад сінявой начной стаяць, У небе зоркі, ад марозу Пахаладзеўшыя, дрыжаць.	1.	Алесь Пісьмянкоў
2.	“Зімой”	2.	Імёны памяць берагла, Вяла праз церні, Каб я не сеяў зла, А толькі зерне.	2.	Паўлюк Трус

3.	“Спелы бор”	3.	Сакавітыя пожны мурожныя Не заменіш нічым і нідзе І зямлю, дзе сцяжыначка кожная У прыветлівы двор прывядзе.	3.	Рыгор Барадулін
4.	“Продкі”	4.	Дзесьці у прасторах празвінелі бомы. Дацвілі пялёсткі нечае тугі...	4.	Алесь Ставер
5.	“Уцякала зіма ад вясны”	5.	З усіх сабораў ёсць сабор, дзе згодзен я маліцца: у спелым леце, спелы бор, звіняць твае званіцы.	5.	Максім Багдановіч
6.	“Жураўлі на Палессе ляцяць...”	6.	А вясна даганяла зіму; Зяц скочыў у лужу блакіту, Бо на хвост наступіла яму, І пралескі распырсаў, раскідаў.	6.	Анатоль Вялюгін

Даведкі

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Усяго
Балы	6	5	5	3	6	5	5	3	3	3	6	50

Заданне 1. *Максімальная колькасць балаў – 6 (1 б за правільны адказ)*

Скасіць, падкасіць, адчапіць, казка, шпакі, сцежка.

Заданне 2. *Максімальная колькасць балаў – 5 (0,25 б за памылку)*

Купілі дзве вароны
Мабільныя тэлефоны.
Размаўляюць дзень пры дні
На зямлі ў вышыні:
Пра сябровак і каханне,
Пра вячэру і сняданне,
Пра сакрэты сваіх мар.
Кар-кар-кар ды кар-кар-кар.
Болей двух гадоў, дарэчы,
Не было ў іх сустрэчы.
Неяк раз адна з варон
Свой згубіла тэлефон.
-Як сяброўка там жыве?
Я злятаю да яе...
Было весела крылатым,
Іх сустрэча стала святам.

Заданне 3. *Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5б за слова)*

Спосабы словаўтварэння					
прыставачны	суфіксальны	прыставачна-суфіксальны	бяссуфіксны	абрэвіяцыя	Складанасуфіксальны
6,7	3,5,10	1,8	2	4	9

Заданне 4. *Максімальная колькасць балаў – 3 (1 б за сказ)*

Заданне 5. *Максімальная колькасць балаў – 6 (1 б за словазлучэнне)*

Горадам Рагачовам, пісьменнікам Лужаніным, горадам Шчучынам, паэтам Куляшовым, мастаком Рэпіным, райцэнтрам Браславам.

Заданне 6. *Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за фразеалагізм)*

Абое рабое - падобныя, хоць іголки збірай - светла, за дзедам шведам - даўно, даць цягу - уцячы, лісам падшыты - хітры.

Заданне 7. *Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 б за слова)*

Шыракалісты, мнагалюдны, чарнавокі, добрасуседскі, залаціста-жоўты, сямігадовы, глыбокапаважаны, малазямельны, воданепорны, кароткахвалевы.

Заданне 8. *Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 б за рад)*

2, 3,4,6,7,8.

Заданне 9. *Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 б за сінонім)*

Запісваць – занатоўваць, патрабаваць – дамагацца, адмовіцца – адцурацца, пацэліць - трапіць, перамагчы - пераадолець.

Заданне 10. *Максімальная колькасць балаў – 3 (0,5 б за правільны адказ)*

Усе, акрамя 7.

Заданне 11. *Максімальная колькасць балаў – 6 (1 б за правільны адказ)*

1, 4, 2.

2, 1, 5.

3, 5, 6.

4, 2, 1.

5, 6, 3.

6, 3, 4.

7 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Заданне 1. Запоўніце табліцу прыкладамі.

Максімальная колькасць балаў – 9 (0,5 б за кожнае слова)

Літара с абазначае гукі				Літара з абазначае гукі				
[с]	[с']	[ш]	[з']	[з]	[з']	[с]	[с']	[ж]

Словы для даведак: сабор, лязо, казка, з жонкаю, сшытак, носьбіт, лісце, сіроп, час, расчуліць, зубр, лазня, зверху, мароз, везці, без цікавасці, разжаваць, касьба.

Заданне 2. Выканайце заданні.

Максімальная колькасць балаў – 3 (0,25 б за кожны правільны адказ)

А. У якіх словах пішацца мяккі знак?

1) кас..ба; 2) дз..веры; 3) подз..віг; 4) снежан..скі; 5) дзес..ці; 6) кон..скі; 7) дз..ме.

Б. Літара д пішацца ў словах:

1) спа..чына; 2) пераплё..чык; 3) па..чарка; 4) вопра..ка; 5) кары..ца;
6) разве..чык; 7) на кла..цы.

В. Адзначце словы, якія пішуцца праз злучок:

1) (абы) дзе; 2) (у) восень; 3) (па) першае; 4) (па) ціху; 5) (на) заўтра; 6) (па) веснавому; 7) (на) бягу; 8) (па) мядзведжы.

А. _____ Б. _____ В. _____

Заданне 3. Са слоў, якія знаходзяцца ў дужках, выберыце патрэбнае, каб утварыць словазлучэнне, і падкрэсліце яго.

Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 б за кожны правільны адказ)

Гартаць (сена, зямлю, часопісы), варочаць (горы, сена, сшыткі), расчыніць (школу, сход, дзверы), адкрыць (канферэнцыю, кнігу, акно), статак (акунёў, сабак, кароў), чарада (людзей, гусей, ваўкоў), табун (тараканаў, курэй, коней), касяк (дарослых, акунёў, грыбоў), гайня (сабак, птушак, змей), неруш (грыбоў, пісьменнікаў, гарадоў).

Заданне 4. Выпішыце назоўнікі, што абазначаюць прадметы, якія можна ўжываць у ежу.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за кожны правільны адказ)

Адрына, здор, андарак, кулеш, прас, дранікі, жарало, сахор, бабка, клёцкі.

Адказ: _____

Заданне 5. Суаднясіце ўстойлівыя выразы з іх рускімі адпаведнікамі.

Максімальная колькасць балаў – 4 (0,5 б за кожны правільны адказ)

	Беларускі фразеалагізм		Рускі фразеалагізм
А	акунёў вудзіць	1	гоняться за двумя зайцами
Б	плёткі старой цёткі	2	как об стенку горох
В	дзвюх сарок за хвост трымаць	3	клевать носом
Г	не заўсяды як на дзяды	4	бабушкины сказки
Д	спаць як пшаніцу прадаўшы	5	делить шкуру неубитого медведя
Е	з незабітага ліса кажух шыць	6	из пушки по воробьям
Ж	за мухай з абухам	7	спать без задних ног
З	як пугай па вадзе	8	не всё коту масленица

А __, Б __, В __, Г __, Д __, Е __, Ж __, З __.

Заданне 6. Адзначце нумары сказаў, дзе слова “не” з’яўляецца часціцай.

Максімальная колькасць балаў – 3 (1 б за кожны правільны адказ)

- 1) Слівы былі /не/ памыты.
- 2) У /не/ прыбраным пакоі было холадна.
- 3) На вуліцы стаялі /не/ вядомыя Славіку людзі.
- 4) Доўга /не/ думаючы, хлопцы пайшлі на рэчку.
- 5) Нікім /не/ палітыя кветкі ўжо пачалі засыхаць.
- 6) /Не/ забытая крыўда затаілася ў сэрцы Рыгора.

7) Птушкі лёталі /не/ высока над зямлёй.

Заданне 7. Знайдзіце чацвёртае лішняе з пункту гледжання словаўтварэння і патлумачце.

Максімальная колькасць балаў – 4 (0,5 б за слова, 0,5 б за тлумачэнне)

Глыток, жаўток, званок, стралок _____

Веялка, заколка, капалка, паілка _____

Зазімак, прыгарад, настольнік, узгорак _____

Чырвань, подпіс, зелень, гладзь _____

Заданне 8. Перакладзіце словы на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 7 (0,5 б за кожны правільны адказ)

Беларусью, Петей, Машей, Сибірыю, насыпью, котёнком, мышью, собакой, бровью, жирафом, медью, тополем, салатом, жатвой.

Заданне 9. Запоўніце пропускі ў наступных выказваннях.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за кожны правільны адказ)

1. _____ – група складоў з адным націскным, якія раўнамерна паўтараюцца ў вершаваным радку. Бываюць двухскладовыя і трохскладовыя.

2. _____ – сугучнасць канчаткаў вершаваных радкоў.

3. _____ – вялікі вершаваны твор, у якім расказаецца пра важныя падзеі народнага жыцця, выяўляюцца глыбокія перажыванні аўтара і яго герояў.

4. _____ – апісанне прыроды, якое мае важнае значэнне для характарыстыкі дзеяння, душэўнага стану героя.

5. _____ – выказванне, якое змяшчаецца адразу пасля загаловка і перадае асноўны сэнс зместу твора.

Заданне 10. Прачытайце ўрывак з твора і запоўніце табліцу.

Паміж пустак, балот беларускай зямлі,
На ўзбярэжжы ракі шумнацечнай,
ДрэMLE памятка дзён, што ў нябыт уцяклі, –
Ўдзірванелы курган векавечны.

Дуб галлэ распусціў каранасты над ім,

Сухазелле у грудзі ўпілося;

Вецер стогне над ім уздыханнем глухім –

Аб мінуўшчыне ў жальбах галосе.

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за кожны правільны адказ)

Пытанні, заданні	Адказ
1. Назавіце твор і аўтара гэтага твора.	
2. Назавіце жанр твора.	
3. Назавіце галоўных герояў твора.	
4. Якім вершаваным памерам напісаны твор?	

5. Які сродак мастацкай выразнасці выкарыстаны ў выдзеленым радку?

Даведкі

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	9	3	5	5	4	3	4	7	5	5	50

Заданне 1. *Максімальная колькасць балаў – 9 (0,5 б за кожнае слова)*

Літара с абазначае гукі:				Літара з абазначае гукі:				
[с]	[с’]	[ш]	[з’]	[з]	[з’]	[с]	[с’]	[ж]
сабор	лісце	сшытак	носьбіт	лязо	лазня	казка	везці	з жонкаю
час	сіроп	расчуліць	касьба	зубр	зверху	мароз	без цікавасці	разжаваць

Заданне 2. *Максімальная колькасць балаў – 3 (0,25 б за кожны правільны адказ)*

А. 1, 4, 5, 7. Б. 1, 3, 6, 7. В. 1, 3, 6, 8.

Заданне 3. *Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 б за кожны правільны адказ)*

Гартаць часопіс, варочаць сена, расчыніць дзверы, адкрыць канфэрэнцыю, статак кароў, чарада гусей, табун коней, касяк акунёў, гайня сабак, неруш грыбоў.

Заданне 4. *Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за кожны правільны адказ)*

Здор, кулеш, драпікі, бабка, клёцкі.

Заданне 5. *Максімальная колькасць балаў – 4 (0,5 б за кожны правільны адказ)*

А-3, Б-4, В-1, Г-8, Д-7, Е-5, Ж-6, З-2.

Заданне 6. *Максімальная колькасць балаў – 3 (1 б за кожны правільны адказ)*

1, 4, 5.

Заданне 7. *Максімальная колькасць балаў – 4 (0,5 б за слова, 0,5 б за тлумачэнне)*

1 рад – жаўток: слова ўтворана ад прыметніка, усе іншыя ад дзеясловаў;

2 рад – заколка: слова ўтворана пры дапамозе суфікса -к-, усе іншыя – пры дапамозе суфікса -лк-;

3 рад – прыгарад: слова ўтворана прыставачным спосабам, усе іншыя прыставачна-суфіксальным;

4 рад – подпіс: слова ўтворана ад дзеяслова падпісаць, усе іншыя ад прыметнікаў.

Заданне 8. *Максімальная колькасць балаў – 7 (0,5 б за кожны правільны адказ)*

Беларуссю, Пецем, Машай, Сібір’ю, насыпам, кацянём, мышшу, сабакам, брывом, жырафай, меддзю, таполяй, салатай, жнівом.

Заданне 9. *Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за кожны правільны адказ)*

1. Стапа. 2. Рыфма. 3. Паэма. 4. Пейзаж. 5. Эпіграф.

Заданне 10. *Максімальная колькасць балаў – 5 (1 б за кожны правільны адказ)*

Пытанні, заданні	Адказ
1. Назавіце твор і аўтара гэтага твора	Я. Купала. “Курган”
2. Назавіце жанр твора.	Паэма.
3. Назавіце галоўных герояў твора.	Гусляр, князь.
4. Якім вершаваным памерам напісаны твор?	Анапест.
5. Які сродак мастацкай выразнасці выкарыстаны ў выдзеленым радку?	Метафара.

8 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Заданне 1. Падкрэсліце словы, у якіх свісцячыя гукі вымаўляюцца як шыпячыя.

Максімальная колькасць балаў – 5

Бясшумна, на рэчцы, дубкі, просьба, зжаліўся, зжалі, пясчынка, шчасце, перабежчык, мыешся, падказчык.

Заданне 2. Размяркуйце словы па групам згодна з правіламі, якім адпавядае правапіс прапушчаных літар. Упішыце словы ў табліцу, сфармулюйце адпаведныя арфаграфічныя правілы.

Максімальная колькасць балаў – 5

(0,2 балы – за кожнае правільна запісанае слова; 1 бал – за кожнае правільна сфармуляванае правіла)

Л..генда, каля ..рны, бя..платны, с..кунда, пачулася ..ханне, м..лодыя, ра..чахліць, ба..л, ра..класці, Брэсцкая ..нія.

Групы слоў	Арфаграфічныя правілы
1)	
2)	
3)	

Заданне 3. Узнавіце беларускія народныя параўнанні, злучыўшы пачатак і канец выслоўяў.

Максімальная колькасць балаў – 5

1.	надзьмуўся	як	А	аса ў вочы
2.	трапіў		Б	воўк у піліпаўку
3.	спіць		В	мыш на крупы
4.	баіцца		Г	вады ў рот набраўшы
5.	бегае		Д	вераб'ю на закуску
6.	вые		Е	воўк ягняці
7.	лезе		Ж	лісіца ў саладуху
8.	ляпнуў		З	лапцем па балоце пляснуў
9.	маўчыць		І	з вуглямі ў нагавіцах
10.	даў		К	пшаніцу прадаўшы

1__ 2__ 3__ 4__ 5__ 6__ 7__ 8__ 9__ 10__

Заданне 4. Па прыведзеных артыкулах вызначце тып слоўнікаў, з якіх яны ўзяты. Адказ запішыце ў табліцу (напрыклад: *слоўнік антонімаў, арфаграфічны слоўнік і да т.п.*).

Максімальная колькасць балаў – 5 (1 бал – за кожны правільна вызначаны тып слоўніка)

Слоўнікавы артыкул	Тып слоўніка
УСИДЧИВ//О нареч. уседліва; уседлівасць, -ці ж.; ~ЬІЙ уседлівы.	~ОСТЬ

ЧУЦЬ СВЕТ. <i>Акал. Разм.</i> Вельмі рана, перад світаннем, досвіткам. Сін.: ні свет ні зара; чуць золак; чуць свет; <яшчэ> чэрці на кулачкі не выходзілі. <i>Чуць свет сталі збірацца ў дарогу.</i> Каваль.	
ГАСЦІНІЧНЫ // ГАСЦІННЫ Гасцінічны. Які мае адносіны да гасцініцы. У гасцінічным нумары не спынялася напружаная творчая работа. <i>М.Лужанін.</i> Гасцінны. Які любіць прымаць і частаваць гасцей. Хто б ні з’явіўся з паважаных у ваколіцы людзей, ён стараецца быць гасцінным гаспадаром. <i>М.Машара.</i>	
не-раз-рыў-н-асць	
Слоік, -а, <i>мн.</i> -і, -аў, <i>м.</i> Невялікая шкляная або гліняная пасудзіна. / <i>Слоік з кампотам.</i> // <i>прым. слоікавы, -ая, -ае.</i>	

Заданне 5. Падкрэсліце назоўнікі, утвораныя ад назоўнікаў. *Максімальная колькасць балаў – 5*

Званар, пясняр, друкар, лекар, скульптар, літаратар, пекар, даяр, інструктар, гусліяр.

Заданне 6. Устанавіце адпаведнасць паміж сказамі і іх відам. Адказ запішыце. *Максімальная колькасць балаў – 4.*

А.	Вада спакойная і гладкая.	1.	Пэўна-асабовы.
Б.	Далі зарэчныя летняй смугой апавіты.	2.	Назыўны.
В.	Цвіці, мой край.	3.	Двухсастаўны неразвіты.
Г.	З Дзвіны павеяла халадком.	4.	Безасабовы.
		5.	Двухсастаўны развіты.

А__ Б__ В__ Г__

Заданне 7. Перакладзіце словазлучэнні на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 5

па-руску	па-беларуску	па-руску	па-беларуску
заведующая магазином		оба брата	
видеть своими глазами		три ученика	
в двух шагах от меня		читайте про себя	
найти по следам		старше сестры	
три раза в неделю		простите меня	

Заданне 8. Устанавіце адпаведнасць паміж падкрэсленымі ў сказах словамі і іх часцінамоўнай прыналежнасцю. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў.

Максімальная колькасць балаў – 4

<p>А. “<u>Алё</u>, бабулечка”, – пачула Сцепаніда на другім канцы проваду знаёмы галасочак і ўсміхнулася.</p> <p>Б. Вясеннім днём на пасяўной брыгада працавала, <u>пакуль</u> вясчэрняю імглою на нівы ноч не ўпала.</p> <p>В. Без кнігі не магу <u>і</u> дня пражыць.</p> <p>Г. Малым асабліва радасна было ўбачыць <u>пасярод</u> святочнага стала два румяныя і незвычайна духмяныя пірагі.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прыслоўе 2. Выклічнік 3. Прыназоўнік 4. Злучнік 5. Часціца
---	---

Адказ: _____

Заданне 9. Прачытайце твор “Замёрзла ноччу шпаркая крыніца” і запоўніце табліцу.

Замёрзла ноччу шпаркая крыніца;
Твая пара, зімовая нуда!
Цяпер няма ўжо руху ні сляда,
І нават зверху слоem снег лажыцца.

Ды ўсё дармо, бо там, пад ім, струіцца
Магутная, жывучая вада.
Чакай! Яе йшчэ прыйдзе чарада!
Здалее хваляў хор на вольны свет прабіцца.

Прыклаў я гэты сімвал да сябе,
Схіліўшыся ў надсільнай барацьбе,
І разгадаў прыроды роднай словы.

Як — прамаўчу, бо кожны з вас — паэт.
Рассейце ж самі лёгкі змрок прамовы,
Сваёй душы туды праліце свет!

Максімальная колькасць балаў – 5

Пытанні, заданні	Адказ
1. Назавіце аўтара гэтага твора	
2. Якая цвёрдая форма лірычных твораў выкарыстана аўтарам?	
3. Якім вершаваным памерам напісаны твор (колькасць і характар стоп)?	
4. Абазначце літарамі (а,б,в і г.д.) характар рыфмоўкі ў творы?	
5. Крыніца – гэта вобраз-сімвал...	

Заданне 10. Пазнайце пісьменніка па пэўных фактах, з’явах, мастацкіх вобразах, назвах мастацкіх твораў.

Максімальная колькасць балаў – 7

Факты, з’явы, мастацкія вобразы, назвы мастацкіх твораў	Пісьменнік
--	-------------------

Альбуць, настаўніцкая семінарыя, “Сымон-музыка”, дзядзька Антося, клёцкі на бярозавым саку	
Ніжні Ноўгарад, Яраслаўль, “Зімой”, пясняр чыстай красы	
Вязынка, гусяр, прарок нацыянальнага адраджэння	
Кіраваградчына, Фішар, “Альпійская балада”, тэма вайны	
Орша, “Нямоглы бацька”, цыкл нарысаў, гістарычная тэматыка	
Наваполацк, прафесійна-тэхнічнае вучылішча нафтавікоў, Мульцік, сучасны драматург	
Ушаччына, “Бацьку”, “Трэба дома бываць часцей”	

Даведкі

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	5	5	5	5	5	4	5	4	5	7	50

Заданне 1. *Максімальная колькасць балаў – 5*

Бясшумна, зжаліўся, зжалі, пясчынка, падказчык.

Заданне 2. *Максімальная колькасць балаў – 5 (0,2 бала – за кожнае правільна запісанае слова;*

1 бал – за кожнае правільна сфармуляванае правіла)

Групы слоў	Арфаграфічныя правілы
1) легенда, секунда, мелодыя	У запазычаных словах у першым складзе перад націскам пішацца літара е .
2) бясплатны, расчахліць, раскласці	Перад глухімі зычнымі пішуцца прыстаўкі, якія заканчваюцца на літару с .
3) каля урны, пачулася уханне, баул, Брэсцкая унія	Літара у (складовае) пішацца у словах з націскным у .

Заданне 3. *Максімальная колькасць балаў – 5 (0,5 б за правільны адказ)*

1В 2Ж 3К 4Е 5І 6Б 7А 8-3 9Г 10Д

Заданне 4. *Максімальная колькасць балаў – 5*

Слоўнікавы артыкул	Тып слоўніка
УСИДЧИВ//О нареч. уседліва; ~ОСТЬ уседлівасць, -ці ж.; ~ЫЙ уседлівы.	Руска-беларускі слоўнік
ЧУЦЬ СВЕТ. <i>Акал. Разм.</i> Вельмі рана, перад світаннем, досвіткам. Сін.: ні свет ні зара; чуць золак; чуць свет; <яшчэ> чэрці на кулачкі не выходзілі. <i>Чуць свет сталі збірацца ў дарогу.</i> Каваль.	Фразеалагічны слоўнік (слоўнік фразеалагізмаў)
ГАСЦІНІЧНЫ // ГАСЦІННЫ Гасцінічны. Які мае адносіны да гасцініцы. У гасцінічным нумары не спынялася напружаная творчая работа. <i>М.Лужанін.</i> Гасцінны. Які любіць прымаць і частаваць	Слоўнік паронімаў

гасцей. Хто б ні з'явіўся з паважаных у ваколіцы людзей, ён стараецца быць гасцінным гаспадаром. <i>М.Машара.</i>	
не-раз-рыў-н-асць	Марфемны слоўнік
Слоік , -а, <i>мн.</i> -і, -аў, <i>м.</i> Невялікая шкляная або гліняная пасудзіна. /Слоік з кампотам. // прым. слоікавы , -ая, -ае.	Тлумачальны слоўнік

Заданне 5. Максімальная колькасць балаў – 5

(1 бал – за кожнае правільна падкрэсленае слова, за няправільны адказ варта здымаць 0,5 бала)

Званар, пясняр, друкар, лекар, скульптар, літаратар, пекар, даяр, сенатар, інструктар, гусяр.

Каментар. Астатнія ўтварыліся ад дзеясловаў (званар ад званіць, друкар ад друкаваць, лекар ад лячыць, пекар ад пячы, даяр ад даіць, інструктар ад інструктаваць).

Заданне 6. Максімальная колькасць балаў – 4

А3 Б5 В1 Г4

Заданне 7. Максімальная колькасць балаў – 5

па-руску	па-беларуску	па-руску	па-беларуску
заведуючая магазіном	загадчык магазіна	оба брата	абодва браты
видеть своими глазами	бачыць на свае вочы	три ученика	тры вучні
в двух шагах от меня	за два крокі ад мяне	читайте про себя	чытайце самі сабе
найти по следам	знайсці па слядах	старше сестры	старэйшы за сястру
три раза в неделю	тры разы на тыдзень	простите меня	прабачце мне

Заданне 8. Максімальная колькасць балаў – 4

А2 Б4 В5 Г3

Заданне 9. Максімальная колькасць балаў – 5

Пытанні, заданні	Адказ
1. Назавіце аўтара гэтага твора	Максім Багдановіч
2. Якая цвёрдая форма лірычных твораў выкарыстана аўтарам?	Санет
3. Якім вершаваным памерам напісаны твор (колькасць стоп, іх від)?	Пяцістопны ямб
4. Абазначце літарамі (а,б,в і г.д.) характар рыфмоўкі ў творы?	абба абба ввг дгд
5. Крыніца – гэта вобраз-сімвал...	Сімвал невычарпальнасці творчых магчымасцей асобы і ўсяго народа; сімвал нацыянальнага адраджэння; сімвал няскоранасці народнага духу, народнага мастацтва; сімвал неадольнасці стваральных сіл жыцця (за правільны адказ прымаць любы варыянт)

Заданне 10. *Максімальная колькасць балаў – 7*

Факты, з’явы, мастацкія вобразы, назвы мастацкіх твораў	Пісьменнік
Альбуць, настаўніцкая семінарыя, “Сымон-музыка”, дзядзька Антось	Якуб Колас
Ніжні Ноўгарад, Яраслаўль, “Зімой”, пясняр чыстай красы	Максім Багдановіч
Вязынка, гусяр, прарок нацыянальнага адраджэння	Янка Купала
Кіраваградчына, Фішар, “Альпійская балада”, тэма вайны	Васіль Быкаў
Орша, “Нямоглы бацька”, цыкл нарысаў, гістарычная тэматыка	Уладзімір Караткевіч
Наваполацк, прафесійна-тэхнічнае вучылішча нафтавікоў, Мульцік, сучасны драматург	Аляксей Дудараў
Ушаччына, “Бацьку”, “Трэба дома бываць часцей”	Рыгор Барадулін